

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četr leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v stolnem farovžu. Deležniki tiskovn. društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Adresna debata v državnem zboru.

Kakor je prestolni govor, ktereга vlada izdelala, vladar pa poslancem prebere, ogledalo tega, kar vlada misli, želi in dela, tako je adresa alj odgovor poslancev na prestolno besedo živo ogledalo tega, kar večina poslancev misli, želi in zahteva.

Ko bi v Avstriji prava ustava bila, taka namreč, da bi res vsak narod ednake politične pravice imel, in bi nebi vladala le ena, namreč nemško-liberalna stranka, bi tudi adrese do cesarja vse drugo lice imele: bile bi v resnici pravo ogledalo tega, kar vsi mislijo in želijo.

Zdaj je večina nemških ustavakov tako „nobel“, da se ne zmeni za to, kar manjšina hoče, marveč sklene adresu, kakor je njej — večini — po volji. Pri takem stanju ne morejo naši poslanci druga storiti, kakor da vsaj govorijo in naše potrebe in želje naznanjajo.

In to so pri tej priliki res storili ter očitno pred svetom povedali, da Slovenci nismo zadovoljni, marveč imamo mnogo prav britkih pritožeb.

Ker je vseh naših nadlog izvir v sistemih (v načinu vladarstva), je izvrstni naš zastopnik g. Herman stvar pri korenini prijel in sistemo šibal tako, da še ustavakom nihče takih povedal ni. Ves njegov izvrsten govor podajemo bralcem v prilogi dnešnjega lista.

Menda ga ni Slovenca, najmanj pa v volilnem okraju g. Hermana, ki bi ne bil vesel močate besede njegove. Zatorej pa ne moremo pritrđiti temu, kar je „Gr. Volksbl.“ Hermanu nasproti podarjal, da namreč ni prav storil, da je govoril, češ, da §. 9. klubovih pravil prepoveduje govoriti udom njegovim, ako se ni to kteremu dovolilo.

Tudi mi spoštujemo red, na ktereга je vsak poslanec navezan, dokler je v klubu; toda v sedanjih naših razmerah ni mogel Herman molčati. Vedel je namreč, da bodo Slovenci nasprotno stranke govorili. Da se pa nebi danes alj jutre proti stranki, h kateri spada g. Herman z nami vred, hujskalo tudi s tem, da so privrženci te stranke v državnem zboru lepo tiho bili, zato je g. Herman prav storil, da je govoril. Toliko v opravičenje g. Hermana.

Poglejmo zdaj ob kratkem, kako da je bilo pri adresnem razgovoru (debatu). Povzeli bomo le to, kar so razni poslanci govorili o najvažnejših rečeh: o pravici dežel, narodov in kat. cerkve.

Poljak dr. Dunajevski je govoril tako, kakor govori večina Poljakov sploh, namreč: nedosledno. Iz ene strani zagotavlja, da je ustavi celó udan, iz druge strani pa — z nami vred — pogreša mnogo stvari, katere so prav po sedanjih ustavi nemogoče. V direktnih volitvah vidi „deloma skrčeno pravico“ deželnih zborov ter graja, da adresa dalje sega kot prestolni govor, v kterem so omenjene „potrjene pravice posamesnih dežel“ in „koristi različnih narodov“, ki se ne smejo prezirati. O vsem tem pa adresa — molči, kar mu je znamje, da hoče večina še bolj samoupravo dežel stisniti. — „Avstrijska državna misel“ — o ktereј adresa govori — „se ne da tako zapopasti, kakor da smo mi le za to, da se — v nemštvu zgubimo. Za to bi ne bilo avstrijske monarhije treba, ktera po zgodovinskem razvitku nič druga ni, kot združenje različnih narodov, da si svoje posebne koristi pod obrambo vladarske rodovine varujejo.“ — Zatorej je „avstrijski državni misli celó nasprotno, da se deželnim zborom jemlje vpljiv na vkupne državne zadeve.“

Dnešnji list ima prilogo.

Čudi se, da adresini očetje s „cerkvenimi postavami“ tako pritiskajo. „V umetno zapletenem stroku (periodi) se govori zdaj o državni oblasti, zdaj o vtikanji v državno oblast, zdaj o pravicah države; o pravicah kat. cerkve pa ne beremo nič!“ „Iz teh zvitih stavkov vonja sovražen duh proti cerkvi, kakor da bi ona občnemu blagru nevarna bila.“ — „Upajmo“ (mi z g. Hermanom nič ne upamo), „da bode vlada kakor državi, tako tudi — gledé na najviše duševne koristi — cerkvi njene pravice in svobodno gibanje varovala.“ (??) Izreče slednjič, da bode proti adresi s Poljaci glasoval.

Rusinec Kovalski opisuje krivice, ki so se Rusinom od strani Poljakov v Galiciji godile, pozdravlja z veseljem direktne volitve, češ, da je Rusinom le tako mogoče, pri volitvah v državni zbor veljavo si pridobiti, v tem ko so jih poprej Poljaci v deželnem zboru odrivali. — Njegovim besedam so navdušeno pritrjevali ustavaki, Poljaci pa jezno ugovarjali; pa jim nič ne pomaga: politične krivice prej ali slej — tepó vedno krivičnika. — Rusini pa si utegnejo kmalu skušiti, da so — pobegnivši v tabor ustavakov — iz deža prišli pod kap.

Poslanec Cienciała, kmet iz Šlezije, je izvrsten mož naše stranke. Njemu ne gre v glavo, kako da bi državni zbor iz direktnih volitev sestavljen „obrat k boljemu bil.“ „Drž. zbor kaže danas na desni strani (sedeži za Čeha) rebra, kakor jih je kazal za čas posrednih volitev. Tudi mi Slovani, ki smo sicer tukaj, pa kot nasprotniki centralistične stranke, tudi mi ne moremo za gotovo povedati, ali bomo na teh stolih obsedeli; kajti pri umetno sestavljeni visoki zbornici zamore lahko nad nas s o p a r e a priti, ktere ne bomo mogli prestati, ter bomo prisiljeni iz svojih stolov vstati in iti.“ — „Za nas Slovane v Šleziji je dosle ustava iluzorična (prazna reč). Po pravici se ji pravi, da je konstitucija ene stranke. In ravno ta stranka overe dela, da se ustava izpeljati ne da.“ To pojasnuje s žalostnim stanjem svojih rojakov doma: Poljakom se ni dovolilo pol. društvo, nemško društvo v Tešinu pa počenja svobodno, kar se mu poljubi; volilne oklice Nemcev so politični uradi razširjevali, poljske oklice so pa žandarji lovili in ljudem jemali; enakopravnost §. 19. ustave je sicer na papirji, v življenji pa nikjer ni itd. — „Dokler se narodnim menjšinam po deželah po posebni postavi, kakoršno so Čehi l. 1870 za nemške deželane predložili, narodnost ne zagotovi, ostane konstitucija prazna reč!“ . . . „Bil bi torej le zastopnik zužnjev (helotov), ko bi nebi proti tej adresi glasoval.“

Dr. Demel, ustavak iz Šlezije, skuša predgovornika pobijati, v resnici je pa le sebe in svojo stranko pobijal, ko ni druga vedel povedati, kakor: Mi smo mi, in kar mi čemo, to mora biti; to pa, kar moj rojak hoče, se v tej zbornici nik-

dar spolniti ne more! Ake ima kdo kakih pritožeb, kakor predgovornik, nismo mi — ustavaki — krivi, ampak drugi, ki nočejo po naši piščalki plesati, in to mora državna oblast (to je: liberalna naša gospodska) brezobzirno kaznovati. Sicer pa take „krajne pritožbe“ ne spadajo tu sem v zbornico (in vendar je v prestolnem govoru rečeno bilo, da je tu pravo mesto, kder naj vse stranke svojim željam in zahtevam skušajo veljave pribojevati. — Uredn.).

Grof Hohenwart se kratko izjavi kakor smo zadnjič povedali.

Dr. Giskra, ekselencia milijonar, je komaj čakal, da bi Hohenwartu mogel odgovoriti; pa zgodilo se je Giskri, kakor mnogokrat lovecu: zajec jo je prej iz deteljišča popuhnjal, kakor je lovec sprožiti zamogel. — Zatorej je Giskra nameril po drugih, pa streljal je le kar s smodnikom brez svinca. — Poljakom in Rusinom pravi: Zdaj ste celó naši, tako je prav; le pridni bodite in nas lepo ubogajte, potem dobiste od nas „fleiscedel.“ Kot školnik alj kantnar vseh ustavakov podučeva zdaj Poljaka Dunajevskija, da nima prav, če se pritožuje, da adresa dalje sega kot prestolni govor. Mi ustavaki smo v večini; in „kakor v vseh ustavnih državah, mora tudi v Avstriji adresa to izreči, kar večina misli.“ — Ekselencia je pa celó pozabila, da je v Avstriji več narodov, da so nemški ustavaki dejansko v menjšini, ker se ž njimi niti vsi Nemci ne skladajo! — V direktnih volitvah ne vidi Giskra prikrajšanja deželnih pravic: po njegovih mislih bodo še le zdaj deželni zbori prav vspešno za deželne koristi skibeti zamogli, ker „se jim ne bo treba več poganjati za državno-pravne stvari.“ — Silno milostljivo, ekselencia! Deželnim zborom vsaj dovolite, da bodo ceste popravljali, vode zajezevali, ubožce z lepimi besedami pitali, prav pohlevno drobtinice pobirali, ktere jim bodo padale z mize državnega zbora, v katerem Vi s svojo stranko deželnim zastopom porcijone delite!

Kar je pa Giskra o cerkvenih postavah govoril, ni več šala, ampak kaže grozni prepad, nad katerim stojimo. V imenu odbora je izrekel, da „cerkvene postave“ na to merijo, da si sme vsak državljan v smislu ustavnih člankov „vero po svojem prepričanji prirediti, po svoji vesti versko življenje si vravnati, svoje stališče proti najvišjemu bitju po svojem prepričanji vrediti.“ — Po tem takem ni treba več „državljanom“ ne Božjega razodetja, ne cerkve, ne svetih zakramentov, ne očitne božje službe — vsega tega ni več treba, ampak ljudje naj živé vsak po svoji veri: tatovi po svoji, odrtniki in prešestniki po svoji itd. Potem prerokuje, da bodo „postave“ starokatoličanom in brezvernikom popolno svobodo zagotovile, katoličanom nasproti pa povdarja, da si mora država svojo oblast varovati proti vsaki družbi, tudi proti oni, ki si „domišljuje, da ima ključé do nebes“; kajti „država je prva in

najvišja stvar v tem življenju!“ — „Naj cerkev uči ljubezen, upanje in vero (kloboštranski red — uredn.) ter se naj peča z unim svetom; kar pa državo zadeva, v to se cerkev vtikati ne sme.“ Tu ga imate! „Država“ smo mi liberalci in brezverniki; šola mora biti, kakoršne mi želimo, ona pripada „državi“, to je: nam liberalcem! Če torej cerkev — krščanskim štaršem, občinam in državi na korist — tirja, da naj bo šola krščanska, je to po Giskrini modrosti samovoljno „vtikanje v državne zadeve“, za katero je treba ostrih paragrafov. — Če se pride pošten župan dušnemu pastirju pritoževati zoper grozno pohujšanje, ki srenjo razdeva, ter prosi pomoči; — če pride eden zakonskih prosit, da naj gospod divjaka alj divjavko podučijo, posvarijo, zakonskim mir povrnejo, — bi moral k vsemu temu dušni pastir molčati, kajti „cerkev se ne sme vtikati v državne zadeve“, srenjske razmere in zakon sam spadajo pa v „državne stvari“, v ktere se cerkev vtikati ne sme, ker se ona le z „unim svetom peča!“

Tem ljudem je 18stoletna zgodovina kat. cerkve — prazna tabla, na katero še le liberalni ustavaki pišejo nektare „regelee“, po katerih smejo katoličani živeti in kraljestvo božje, sveta cerkev, se vesti in delati! (Konec prihodnjič.)

Cerkvene zadeve.

Podružnice mariborske farne cerkve.

(Glej 36. list „Gospodarja“.)

Te cerkveno-zgodovinske črtice mikajo vsakega katoliškega Slovenca, posebno na Štajerskem, zatorej jih nadaljujemo. In kdor zgodovino sploh, in posebe še slovensko zgodovino čisla, ne bo preziral teh črtic zaradi tega, ker popisujejo zgodovinske stvari na Štajerskem. V zgodovini velja bolj, kaj se je godilo, in menj, kje da se je godilo.

5. Tudi vetrinski dvor, pred katerim je stala starodavna cerkev sv. Ulrika, imel je svojo kapelico, katero je posvetil lavantinski škof Leonard 19. oktobra 1519 v čast sv. Florjanu. Sedanja lekarnica bila je ona nekdanja kapela.

6. Cerkev sv. Barbare. Ob času strašne kužne bolezni leta 1680.*) so Mariborčani obljudo storili, novo kapelo ali cerkev na griču poleg mesta pozidati, naj bi jih Bog po priprošnji sv. Barbare rešil nesrečne kuge. Res je kuga h koncu leta 1680 prenehala in peščica mestjanov, ki so še

živi ostali, se je menda že v jeseni leta 1680 za obljubljenega dela poprijela. Mestjani sami so gradivo za novo cerkvico na grič nosili in zidarjem stregli. Že 11. dan maja 1681 je Sekovski knezoškof Janez Ernest grof Thun vogelni kamen za to cerkvico blagoslovil in položil.

V večo zahvalo za prejeto pomoč božjo in v nje večni spomin so mestjani tudi glavnicu denarjev k tej cerkvi vložili, da so se potem vsako leto v tej cerkvi sv. meše opravljale.

Pa tudi to cerkev je cesarska komisija leta 1783 za nepotrebno spoznala in jo zaprla. Blizo 30 let je bila potem cerkev zapuščena, nihče ni kaj popravil ter se je slednjič podirati začela. Zdaj še le so Mariborčani sklenili, cerkev kot spomenik pobožnosti in hvaležnosti svojih prededov zopet popraviti in ponoviti. Z naj večo gorečnostjo so se, kakor poroča bivši dekan Matija Lešnik v svojem pismu od 23. avgusta 1813, dela lotili. Tako je cerkev z velikim trudom in z mnogimi stroški v kratkem času zopet vsa ponovljena bila. Tudi je dobila nov altar, nove zvone in orgle in vso drugo potrebno pripravo. Po dovoljenju Sekovskega škofijstva od 22. decembra 1813 in c. k. gubernija od 12. januarja 1814 so začeli l. 1814 božjo službo v tej cerkvi zopet opravljati. Bil je nekdanj poleg te cerkve naseljen pušavnik po imenu Fr. Abraham ali Matija Cerer, iz Gradca doma, ki je neki umrl 78 let star l. 1783.

7. Cerkev sv. Katarine v Meljiškem gradu. Imela je ta cerkev 3 altarje: glavni altar sv. Katarine in 2 stranska altarja, sv. Sebastjana in sv. Donata. Lastniki grada in cerkve bili so nekdanj Malteški vitezi, in že leta 1413 je malteški vitez Nikola Kebeljski svoja dva vinograda: v Kamnici in v Krivcu tej cerkvi sporočil, naj bi se vsak petek sv. meša pri altarju sv. Katarine brala in vsako leto na obletnice dan 7 ubožcev dobivalo obed ter se vsakemu dajalo eden penez v denarju in za eden penez kruha. Leta 1434 so Mariborčani tej cerkvi dali svoj mlin, ki je bil med špitalskim mlinom in med židovskim pokopališčem, z namenom, da se naj na dan obletnice, v ponedeljek po Trojički nedelji, duhovniku, opravljajočemu obletnico, jesti in piti in 12 penezev daja. Vsako leto na velikonočno nedeljo popoldne je šla procesija iz mestne farne cerkve v cerkev sv. Katarine. Tudi se je vsako leto tukaj godovanje sv. Katarine slovesno obhajalo. 12. dan febr. leta 1800 so malteški vitezi Meljiški grad s cerkvijo vred prodali in novi posestnik je leta 1844 cerkev podreti dal.

8. Kapela v gornjem mariborskem gradu. Tudi ta grad, ki je še v 18. stoletju stal, imel je svojo kapelo. Neki gospod Grabenski, nekdanji lastnik tega grada, je sporočil Hočkemu župniku 2 njivi in travnik, naj bi Hočki župniki vsak teden sv. mešo v tej kapeli služili; pa že leta 1599 se sv. meša ni več v tej kapeli, temveč v razvinski cerkvi sv. Mihela služila. Toliko in ne več se o tej kapeli vé.

*) Kuga je v mestu moriti začela 8. julija 1680. Poroča se, da je kuga 250 oseb v mestu pomorila. Mrtvaški zapisnik pa kaže, da jih je v mestu pomrlo l. 1680 od 8. do 31. julija 10, mesca avgusta 28, septembra 47, oktobra 43, novembra 21 in decembra 9 oseb, vsih vkup 158 oseb, večidel otrok in ubožnih ljudi. Gotovo jih je mnogo iz mesta pobegnilo, ko je tu kuga razsajati začela, ter je kuga tudi marsikterega teh pobrala. Druge leta jih je tisti čas v Mariboru 40 do 50 oseb pomrlo.

Nadalje govorimo o samostanih v Mariboru, in tudi tu se bomo prepričali, da „lučnjaki“ druga ne znajo kakor cerkvene ustanove rušiti, pobožna sporočila pod klop metati.

Gospodarske stvari.

Nekoliko zdravih načel,

po katerih se pride do zboljšane in požlahtnjene plemena domače živine, posebno molznih krav.

Živinoreja je v tako tesni zvezi z poljedelstvom, da jedno brez drugega ne more napredovati. Ako se ne da tajiti, da visi živinoreja od razvitka poljedelstva, se more še z večjo pravico na robe trditi, da poljedelstvo brez pomoči živinoreje napredovati ne more.

Dva glavna pogoja sta pa, od katerih poglavito odvisi razvitek živinoreje, in sicer: obilna hrana in pa dobro, svojim okolnostim prikladno pleme.

Ako prijatelj lepe živine pride na veliko živinsko razstavo, se ne more dosti načuditi lepim, vsakovrstnim plemenom goveje živine. Ali zelo bi se pregrešil proti umnim pravilom živinoreje, ako bi za svoje pokrajine nakupil goved le po očesu, češ, da bodo iz te matice tudi pri njem jednako lepa goveda se izgojila. Kakor rastline, tako ima tudi živina svoje podnebje, svoje kraje, katerim se je njih život tako privadil, da bi prenesena pod drugo nebo in v druge razmere, ako bi se jim ne moglo privaditi, moralo ali poginiti ali se pa znatno premeniti. Da se s premembo podnebja in drugih naravnih okolnosti tudi zvanji organizem in notranja narava živine menja, to je resnica tako jasna kakor beli dan, in ni treba je dokazovati. Pa tudi to je po tolikih skušnjah dokazano, da na priliko švicarska, holandska in angleška krava ni več ona ista v daljnem, tujem kraju, in ne bode toliko in jednakega mleka dajala pri tamošnji hrani in krajevih okolnosti, kakor ga je dajala v svojem kraju, pri domači hrani in domačih okolnostih. Tu se boče tvoja domača krava pri dobri hrani in priličnem gletanju, ako je le nekoliko boljšega domačega plemena, kot mlekarica bolje obnesla od velikega holandskega ali švicarskega plemena.

Holandske krave so res znane kot najobilnejše mlekarice, kajti dajajo po 12—16 pintov (bokalov) mleka na dan. Ali umni gospodarji so nehali v novejšem času si omišljevati takih krav, ktere brž po oteljenju dajajo cele kable (škaf) mleka, ki je pa le bolj prazno in vodeno, nikakor mastno; tudi množina pojema bolj in bolj, in davno pred popolno brestjico celó na polovico pade. Ako se pa po kaki nezgodi takim mlekaricam krma nekoliko prikrajša, preneha obilnost mleka še pred časom.

Zarad tega umni gospodarji več skrbí in pozornosti na take krave obračajo, ktere pri zmerni hrani dajejo, če tudi znatno manj, pa vendar od prvega blizo do drugega teleta jednako mero mastnega in dobrega mleka.

Treba samo paziti, da se biki gledé postave in velikosti odberó primerni kravam; kajti ako se odberejo preveliki in pretežki biki, se lahko zgodi, da se krava težko in nevarno oteli.

Potem takem ne velja krave slučajju prepuščati, marveč treba kravo in bika dobro poznati. Kako bi se pa tam mogla živina zboljšati in požlahtniti, kder se krave in biki slučajju prepuščajo? Tu mora sicer že dobro pleme rakovo pot iti.

Če pa hočemo domače pleme požlahtniti, še ni zadosti, da pazimo na pripuščanje goved, ampak treba tudi na odrejaevanje telet vso pozornost obračati. Prva skrb bodi toraj gospodarju, da se teleta ne samo z dobro krmo redijo, ampak da se pri krmljenju na red in pravi čas pazi.

Ako si gospodar hoče živino zboljšati, mora natanko prerajati, koliko goved da zamore s krmo, na svojem zemljišču pridobljeno, skoz leto prerediti.

Treba je namreč krmo, živini namenjeno, na dvoje ločiti: jeden del potrebuje govedo za vzdržanje svojega življenja, drugi del pa za pridelovanje, t. j. za mleko, meso, gnoj, delo itd. Ako gospodar daje samo toliko hrane, kolikor je njej za življenje potrebno, naj ne pričakuje od krave niti obilnega, niti dobrega mleka. Kdor hoče doseči cil in konec, mora se tudi poslužiti sredstev, t. j. krmi krave obilno.

Vrednost dobre mlekarice en ceni se toliko po tem, koliko, ampak kakega mleka v določenem času dá z ozirom na potrošeno hrano. Za to velja v novejšem času za dobro mlekarico naslednje merilo: koliko in kakega mleka da hrana od jednega centa dobrega sena daje. (Konec prih.)

Zadnja kop. Göthe, ravnatelj sadje- in vinorejske šole poleg Maribora, priporoča v svoji izvrstni knjigi „Der Weingarten“*) jesensko kop vinograda, preden močni mraz nastopi. On pravi, da je to obdelovanje zemljišča v vinogradu prav važno in zasluži, da se povsodi vpelje; kajti tako je mogoče, da mraz grudasto površje vinograda prešine in redivne obstanke zemlje bolj razkroji. Mokrota se tako globokeje v zemljo spusti in za suho poletno vreme koreninam v globočini ohrani. Važno pa je tudi to, da v jeseni obdelanih vinogradov spomladi plevel tako hitro ne preraste in se torej lahko pozneje kopajo, kar spomladi zabrani, da trs tako hitro ne začne gnati in se tako pomladanskemu mrazu ložje odtegne. Znano je namreč, da v rano prekopenih tleh trs preje žene, kakor v neprekopenih.

*) O ti knjigi spregovorimo prihodnjič kaj več!

Kdor hoče prihodnje leto obilno lepih murk (kumar. krastavcev) si pridelati, naj zato že zdaj skrbi, in prostor, na katerem hoče prihodnje leto murke sejati, pripravi. Dobro izkušen vrtnar nasvetuje ta-le način: Zemljišče za murke se že jeseni izdatno s kravjem gnojem pognoji in potem o lepem, suhem vremenu globoko prekoplje. Tako prekopan prostor, grudast in nezravn, ostane črez zimo, da ga mraz dobro predela in se gnoj razkroji. Ko pride spomladi ugodni čas sajenju murk, se iznova prekoplje, v gredice razdeli, po katerih se dva palca široki in enoliko globoki žlebiči potegnejo. Ti se za tri četrti z stranišnim gnojem nadelajo, na ktere ga se potem toliko prsti nasiplje, da so grêde zopet ravnega površja. Zdaj se potegnejo poleg starih žlebičev novi, v ktere se murkino seme položi in na dalje po navadi ravna. Tako, piše izveden posestnik, že več let semkaj ravnam in si pridelam tudi v letih, ki niso najbolj ugodna kumaram, ne le obilno, ampak tudi prav lepih kumar.

Kdor ima jabelčnih, gruševih in družih pešek ter jih misli posejati, naj to stori zdaj, predno zemlja zmerzne. Seveda mora biti prostor za to dobro pripravljen, v zavetju, na solncu, globoko prekopan, in če zemlja že ni sama na sebi močna in mastna, naj se pognoji s preperelim, starim gnojem. Tako se dobijo že prvo leto močni, za pol sežnja visoki divjaki, ktere drugo leto že lahko cepiš.

Cepljenci na prodaj. Vrli narodnjak in slavno znani sadjerec, Tomaž Spindler, pri Malinedelji, ima v svoji drevesnici nad 30 jezer raznih zlahntnih in cepljenih drevesc. Nad tisoč 7—8 čevljev visokih in do 3 palce debelih ponuja poš. občinstvu po 50 krajerjev. Tudi manjše se dobé po 35 do 40 krajerjev. Vse so zvečine mošanekega plemena.

Dopisi.

Iz Slovenjgradca 24. novemb. (Društveno življenje.) Prava doba za zborovanje je spet nastopila; začetek smo v nedeljo 23. t. m. napravili, in mislimo, prihodnjo zimo se prav pogosto zbirati.

Prvo v večerajšnem zboru je bilo, da je prvomestnik prebral list, ktere ga je pisal društvu bivši naš kandidat, g. prof. Pajk, v zahvalo, da so volilci tukajšnjega okraja skoro vsi za-nj glasovali. Zbor je sprejel njegov dopis s srčnimi „Živio“-klici.

Po končanem govoru o denarju sploh in o denarnem stanju v Avstriji, — in po oziru na pretekle volitve za državni zbor omeni g. tajnik prihodnje petindvajsetletnice Njih Veličastva, presvitlega cesarja, ki se bode 2. dec. po vsej

Avstriji obhajala, razloži na kratko, v kakih bur-nih časih so vladarstvo nastopili, in kako je vsa doba njihovega vladarstva polna težav.

Na poziv govornika, da bi tudi mi Njihovemu Veličastvu svojo udanost izrazili, vstanejo zbrani društveniki in navdušeno zadoni po dvorani: Bog živi, Bog ohrani nam cesarja Franca Jožefa I.!

Na dalje opomni govornik še dveh neustrašljivih boriteljev za našo reč: g. Hermana, ki se v državnem zboru z besedo poteguje za nas, kakor je ravno une dni storil, in pa gosp. vrednika „Slov. Gospodarja“, ki se s peresom bori za naše pravice, in se kljubu velikim težavam in zaprekam trudi za poduk in pravi napredek slovenskega ljudstva.

Z nenavadnim navdušenjem sprejme zbor predlog obema gospodoma svoje priznanje in zahvalo za njih trud izreči, kar se je tudi zgodilo.

Od Marije Snežnice. Iz visokega hriba na slovenski meji se vidi na sosedne planine, ki so že globoko snegom pokrite. Tedaj zima je blizo, in vendar se vidi kedarkoli, kako se hrami in sad človeškega truda, letni pridelki, v plamenu in dimu razkadajo! Pred nekterimi dnevi je na murskem polju proti Lipnici 12 hramov, pred kratkim sta 2 hrama v Cmureški fari iz hudobije zažgana bila, v pondeljek jutro pred Katrinim je zopet posestvo v naši fari — kakor se sliši, od domačega sina, ki je zjutraj celo pijan prišel domu, požgano bilo. Drugi pa pravijo, da je kdo drugi iz sovraštva zapalil. — Zadnje dni so tudi na več krajih krave pokradli. Tedaj hudobni so ljudje, kaj pa še bo, ako se stariši hitro pogrozijo, da bodo nad kaplana planili, ako njihovega nemarnega ali celo hudobnega otroka v šoli kedaj z ostro besedo posvari!? Ali se je po tem takem čuditi, da gre vse križem, kakor je naš slavni Herman tako resnično naše stanje popisal.

Iz Griž pri Celji 24. novembra. (Felician G. Globočnik †) Moža stare korenine in ostrega, pa dobrega dušnega pastirja, ki je že črez 40 let služil v vinogradu Gospodovem, so danes v Grižah pokopali, in dobri farmani so v velikem številu zbrani rajnemu g. župniku, ki so njim že 21. leto bili dušni pastir, zadno čast skazali. G. Globočnika, nekdanjega sodelalca Slomšekovega, ni več; po le kratki boleznii so umrli 22. t. m., ko so 16. še božjo službo imeli in nenavadno dolgo pridigovali. G. Felician šaljive pesni so se rade tiskale v nekdanjih slovenskih listih, pa zraven šale so tudi resnobne in svete reči njegovo delo, kakor oddelek Slomšekovega „življenja Svetnikov“ za celi mesec majnik. Zadnja leta, odkar je Grižka fara bila g. Felicianu izročena, se ni nič več čitalo o njegovih duševnih izdelkih; pa saj pastirovanje v farah, kakor je Grižka, kjer je več tovarn in veliko rudokopov, in še druge okoljšine so že marsikteremu pisatelju glas vzele; pa kakor smo slišali g. Jeraja, žalskega župnika, v lepi nagrobnici rajnega čednosti razlagati, bil je lju-

bljen gotovo od Boga in ljudi in njega ohranimo z vsemi Grižani v blagem spominu, saj je bil oster in dober mož in je želeli, da dobi tudi pravega naslednika, ki bo pravi katoliški mož v težavni župniji, v kateri tudi treba novo farno cerkev zidati, ker je zdajšnja premajhna. 17 duhovnikov in tudi več gospode bilo je pri pogrebu. Hvala onim, ki so to storili, rajnemu pa večni mir!

Iz Št. Ila pri Velenji 16. nov. Pri naši farni cerkvi je slikar g. Fantoni, umetnik v pravem pomenu, ponovil podobe štirih altarjev in stene Božje veže. V resnici se mora podobarju priznati, da je delo prav dobro dovršil. Okus, kterega je v porabi barv in v pozlačenji razvil, spričuje za čast Božjo navdanega umetnika.

Se vé, da je to podvzetje tirjalo od vseh strani mnogo truda, marljivosti, največ pa dobre volje, da stoji sedaj cerkev sv. Ila v kinču in krasoti, pri kateri se zavzeti mora človeško oko. — Take poprave pri cerkvi so pa tudi tolažljivo znamenje, da verniki glas svojega dušnega pastirja še poslušajo ter — jih še zapeljivi veter brezverstva in spačenosti ni dosegel in — ako Bog da — tudi dosegel ne bode. — Hvala torej č. g. dekanu za blago početje, hvala tudi možem cerkv. odbora za prizadetje, — da se više slavi Božja čast! —

C—

Slovensko slovstvo.

„Kratek Pregled vesoljnega sveta sploh in posebno naše zemlje“ — to je naslov majhni 48 strani obsegajoči poljudni knjižici, katero je spisal in na svetlo dal g. Jož. Godina-Verdelški v Trstu. Namenjena je knjižica prostemu ljudstvu v poduk ter ima obris obeh polovic zemeljske kroglice.

V prvem delu razlaga v umevnem jeziku prikazni na nebu, v drugem delu pa stvari in prikazni na zemlji. — Knjižica se priporoča vsem tistim, ki ne morejo obširnih bukev o teh rečeh brati alj kupiti. Dobro utegne služiti gg. učiteljem pri poduku o prirodoslovji v šoli, tudi društva bodo ustregle svojim udom, če si naroče več iztisov te knjižice.

Dobiva se pri g. pisatelju v Trstu (Via Farnedo šte. 28.) in sicer po 25 kr. za manj premožne, za druge pa po 30 soldov.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Zavolj pričetja deželnih zborov 26. t. m. moral je državni zbor na vso sapo delati in je silno važno postavo zastran posojila 80 milijonov v dveh dneh zmotal, ko bi bilo najmenj dveh tjednov komaj za to. — Ker tudi za obravnavo proračuna časa ni bilo, se je ministerstvu dovolilo, da sme kakor do zdaj davke pobirati do meseca maja 1874.

Finančni minister je — kakor smo zadnjič ob kratkem omenili — prav židane volje predložil proračun za l. 1874, češ, da bo nad 2 milijona potroškov manj od letos. Bilo bi to znamenje boljšega finančnega stanja. Pa ravno narobe je! Prav za prav menjka za prihodnje leto 23,500.000 gold., vrh tega še pa nov dolg 80 milijonov v srebru! Minister namreč šteje med dohodke prihodnjega leta tudi kasin ostanek od t. l. z 21 milijoni in pa dobiček iz-prodanega državnega imetka z 2,500.000 gld., kar pa niso dohodki, marveč zmanjšanje prihodkov v prihodnjem letu, ker nič v kasi ne ostane in se nepremakljiv imetek proda. Dokler pravi dohodki iz davščin in drugih pridobitev nad stroški ne stojé, ni finančnega zboljšanja, posebno pa tako dolgo ne, dokler se ne morejo davki izdatno znižati. Tedaj nikjer ustavakom slave lavorik ne zeleni!

Prvosednik drž. zbora je opomnil nenavzoče poslance (iz Českega, Moravskega in Predarlskega), naj pirdejo alj pa svojo nenavzočnost opravičijo. Moravci so že odgovorili in sicer blizo tako le: Dozdaj še nismo utegnili priti, ker smo doma imeli dovolj opraviti z volitvami v dež. zbor. In ker smo tudi vedli, da mora drž. zbor kmalu prenehati, se nam ni mudilo na Dunaj. Tako smo tedaj za zdaj opravičeni. Kaj pa bo po novem letu, bomo potem povedali, ker imamo več razlogov, zakaj da smo doma.

Adresa se je po dvadnevem pričkanji po Herbstovi osnovi nespremenjena od večine sprejela; nasproti so glasovali poslanci „pravne“ stranke, Poljaci in Mladoslavenci pod dr. Razlavim vodstvom.

V 7. seji dr. zb. je bil na vrsti Lienbacherjev in tovarišev predlog, da se naj izbere iz vse zbornice poseben odbor, ki bo preiskaval uzroke finančnega poloma, in potem še le navsveoval, kako in kaj? Zastonj so bile vse besede; čeravno so tudi liberalci spoznali, da je predlog moder, ga je vendar večina vrgla pod klop, prav po nasvetu vladne „N. fr. Pr.“ ki je par dni poprej svojim učencem na ušesa klepetala: Vrzite predlog pod mizo, ako nočete brez „državne pomoči“ ostati. —

V nedeljo in pondeljek je bila razprava zastran posojila 80 milijonov. Za in nasproti jih je mnogo govorilo, posebno pravna stranka se je krepko nesrečne postave branila, ter po g. Hermanu, Lienbacherju in drugih posojile pobijala; pa slednjič je tudi to postavo ustavaška večina — sprejela z malimi spremembami. Med temi je vsaj ta, da sena borzne akcije sploh pomoč ne bo dobila. Za to premembo jih je glasovalo 119, vsi naši poslanci, pa tudi mnogo od nasprotne stranke, med kterimi je tudi Brandstetter. Nasproti pa, t. j. za borzne papirje je glasovalo 116, med temi 6 ministrov in tudi

Seidl, ki je zopet s tem pokazal, kako da potrebe ljudstva pozna in ljudstvu na korist dela! —

Ogersko. Ministra: Kerkapoly (finance) in Tisza (kupčijstvo) sta odpoved cesarju izročila; šli bodo pa neki tudi drugi ministri, brž ko bodo končane svečanosti 25letnice cesarjevega vladanja. Vse ugiba, kdo bode stopil na čelo? Naj bolj se imenuje vodja konservativne stranke, baron Sennyey. Če bo on prvosednik, potem utegne tudi — Andrassy nas zapustiti.

Vnenje države. Narodna skupščina francoska je 19. t. m. z večino 70 glasov dose-danjemu prvosedniku, Mac-Mahonu, popolno oblast na 7 let podaljšala.

Razne stvari.

(Volitve v marib. mestni zastop.) Da liberalizem vsem pravicoljubnim ljudem že zdavno pre-seda ter je zatrl vse veselje do javnih zadev, spričuje povsod malomarnost pri volitvah. To so zopet pokazale dopolnilne volitve v mestni zastop mariborski. Iz III. skupine je od 581 volilcev jih samo 54 volilo, in scer: Fel. Schmiedelna in Maks. bar. Rasta. — V II. skupini z 302 volilci jih je samo 53 volilo in scer: Ferd. bar. Rasta, Jan. Girstmayra, Fr. Bindlechnerja, Lobenweina, Halbärtha, K. Reuterja in Nagy-a. — V I. sku-pini z 336 volilci jih je volilo 114, za to skupino dosti malo. Izvoljeni so: Dr. Duhač, Fr. Stampfl, Fr. Perko, Bitterl žl. Tessenberg. —

(Surovosti brez konca in kraja.) Nekteri fan-talini iz Lempaške fare so v nedeljo 16. t. m. v Dežmanovi krčmi na Brestenici v Kamški fari prav tolovajsko delali. Utajili so najpred polič vina; iz prepira navstane pobijanje. Kupice in flaše so kar letele na vse strani, s kamenjem so potrupalji vse okna. Brat oštirja, izvrsten narod-njak, skuša divjo drhal pomiriti, ko je ravno nja sestri hudobnež s steklenico glavo razbil; pri tej priči mu divjak steklenico v glavo zažene, da mu oko izbije, ter so ga morali v bolnišnico v Ma-ribor odpeljati. — Močno je ranjen tudi oštirjev sin in še več drugih. Skoro ne preteče božji dan, da nebi tukaj enega napadli, tam drugega ubili in okradli. — Zatorej se že govori, da se bo za nekatere okraje vpeljala nagla sodba. Pa kaj bo pomagalo, ko je liberalizem res močno že ljudstvo zdivjal.

(Strašna hudobija.) Iz Pišec se nam poroča: V tvorek 18. t. m. ob 4. uri zjutraj zapalil je hu-dobnež klet (hram) Jan. Jagodiču, posestniku v Podgorjem. Nesreča je tem večja, ker je posest-nik v tej edini svoji shrambi imel vso posodo, vse s polja spravljeno in vrh tega še nad 60 ve-der že prodanega vina, katero je mislil drugi dan odpeljati. Brez najmanjše otebe je vse po-gorelo! — Na sumu je nja sosed M. K., kateremu se je bil pogorelec zameril, in je zavolj tega K. že zaprt.

(Čeden izgovor). Učitelj vpraša fanta, ki ni bil prejšnji dan v šoli: „Zakaj nisi včeraj v šolo prišel?“ Fant odgovori: „Zarad rodbinskih razmer (wegen Familienverhältnisse.) „No, in kake so te rodbinske razmere?“ — Odgovor: „Svinjo smo zaklali in kolino imeli!“

(Nemčurski „witz“.) Po volitvi za mesta in trge v Slovengradu so bili Marnberžani kljuse najeli, in po Fricetovi zmagi so jezdeca na nj — namreč na kljusetu, ne na Friceljna — posadili, ter ga v zasmehovanje „Reuterja“ iz mesta zagnali. Tri dni potem je to kljuse na cesti poginilo, ne vé se, alj od jeze in sramote, da so ga nemšku-tarji zlorabili, alj pa so Merhovčani . . . nomen-omen? Vsekako je bil to prav slab nemčurki „witz“, ker „Reuter“ ne pomenja jezdeca, mar-več — rešetarja.

(Razbožniki), ki so v Rušah 16 nov. krojača usmrtili in njegovega pomagaleca smitno ranili, ki je že tudi umrl, so bili glažutarji, ter so že sodnji izročeni. Namenili so bili nekega drugega pretepsti, krojač jim je pa po nesreči v roke pri-šel, in je nedolžen moral umreti; za njim zdaj uboga žena z malimi otročiči zdihuje in joka. To je brž ko ne pijanost storila.

(Katol. pol. društvo pri sv. Jurju na Šavnici) bode 8. grudna popoldné o 1/2 štirih svojo oblet-nico obhajalo ter tudi nov odbor volilo. Udje in rodoljubi se uljudno vabijo k zborovanji. Odbor.

(Mili darovi.) Mil. knezoškof Lavantinski so v spomin cesarjeve 25letnice odločili 100 gld. za drva, ki se razdelé ubožnim v mestu, in 100 gld. kat. družbi gospá, da se 80 gld. porabi za na-kupljenje hrane ubožnim rodovinom, 20 gld. pa za obutev sirotinskih šolskih otrok. — Enako se bo slavila ta svečanost tudi po drugod V Lem-pahu se po končani božji službi 25 gld. iz srenj-ske blagajnice ubogim razdeli.

(Spremembe v Lav. škofji.) Umrl je č. g. Fel. Globočnik, župnik v Grižah, 22. t. m. — Ondašnji č. g. kaplan Fl. Vizovišek bo začasno oskrboval faro, pri božji službi pa pomagal č. g. Trobaj, župnik v pokoju. Faro sv. Lenarta v Za-bukovjem oskrbuje č. g. Jož. Tombah, kaplan v Sev-nici, v Sevnici pa pomagajo v potrebi oo. fran-čiškani iz Brežic.

Poslano.

V „Gospodarju“ št. 44, 30. okt., je iz Zreč dopis zastran volitve. Ker me dolžijo, da sim jaz pisatelj tega, prosim sl. vredništvo „Gospo-darja“, naj blagovoli prej ko prej v svojem listu objaviti:

1. da tega dopisa nisem jaz pisal in tudi nikomur svetoval ga pisati;
2. da mi ni nikakor po volji, da se je kaj takega pisalo in v časniku razglasilo;

3. da je v njem g. Wukošek preojstro opisan in da ni vse tako resnično, kakor se je dopisniku dozdevalo;

4. da se Jaka Brglez, odkar ga jaz poznam, še ni sovražnika duhovnikov skazal.

Zreče 23. novembra 1873.

Z velikim spoštovanjem

Peter Erjavec,
župnik zrečki.

Listnica vredništva: G. M. F. v S.: V list, ki gre po vseh slov. pokrajinah, ta stvar, ki ima vendar le lokalni pomen in je precej obširna, prav ne sodi. Po naših mislih bi se sicer dobra pesnica nekoliko popilila — po zvedencu — potem posebej natisniti dala po odobru, ki se bo menda za stavljenje spominka osnoval. — Gledé na to izvolite naznaniti, kaj da naj s pesnjico storimo.

Javna zahvala.

Podpisani se zahvaljuje „prvi občni zavarovalni banki „Sloveniji“ v Ljubljani za hitro in pošteno povrnitev škode, ki je nastala na njegovih poslopih, zavarovanih pri oni banki, vsled požara od dne 1. novembra t. l. ter jo p. n. občinstvu najgorkeje priporoča in sicer ne le zato, ker je domač zavod, marveč tudi zato, ker je poštna in pravična.

V Velesovem, dne 20. novembra 1873.

J. Čuk, priča.

Juri Kern, poškodovanec.

Franc Nadižar, priča.

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Ptuju		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	kr.	fl.	kr.
Pšenice vagan	7	60	7	—	7	50	6	87
Rži	4	70	5	20	5	—	4	86
Ječmena	—	—	4	50	4	50	3	75
Ovsa	2	10	2	20	2	30	—	—
Turšice (koruze) vagan .	4	60	4	30	4	—	4	20
Ajde	3	80	3	30	4	—	3	55
Prosa	—	—	4	—	4	—	4	—
Krompirja	1	90	1	80	2	20	1	55
Sena cent .	1	50	1	90	1	—	1	—
Slame (v šopkih)	1	40	1	60	—	80	1	40
„ za steljo	—	85	1	15	—	60	—	95
Govedine funt	—	30	—	32	—	32	—	22
Teletine	—	34	—	34	—	32	—	24
Svinjetine	—	33	—	30	—	32	—	32
Slanine	—	34	—	35	—	36	—	40

Loterijne številke:

V Trstu 22. novemb. 1873: 43 13 86 45 59.

Prihodnje srečkanje: 6. decembra.

V najem

se daje hišno poslopje s šterimi izbami, vrtom in hlevi tik farne cerkve Polzelske, izvrstno pripravno

za štacuno

s kramarskim in specerijskim blagom, ker v bližnjih treh farah štacune ni.

Poprašati je pri Polzelskem č. g. župniku
A. Balon-u, poslednja pošta: **Sv. Peter pri Celji**.

1—3

Izvrstnih mladih sadnih dreves

več tisoč — na izbiro plemena in jakosti — se dobi

v gradu na Račjem.

(Post- u. Eisenbahnstation Kranichsfeld.)

Marija Denike,

1—3

grajšakinja.

Vinska dražba.

Dne 3. decembra, na dan sv. Frančiška se bode

v Frajhamu

ob 10. uri predpoldne

blizo 8 štertinkov

letošnjega bukovskega in črešnovskega cerkvenega vina po dražbi prodajalo.

3—3

Cerkveno predstojništvo v Frajhamu.

2—3

Mladenič,

ki zna slovenski in nemški, se takoj sprejme za učenca v špecerijski prodajalnici.

Mesto se pozve v Narodni tiskarni v Mariboru.

Tomaža Kempčana

„Hoja za Kristusom“

z

zbirko lepih molitev in pesmi.

(Drugi pomnoženi natis.)

Kniga velja:

Lepo v platno vezana — fl. 90 kr.

„ „ usnje 1 „ 15 „

Z zlatim obrezkom v usnje vez. 1 „ 40 „

Nevezana — „ 56 „

Kdor kupi dvajset iztisov, dobi enega po vrhu.

Dobiva se:

Pri g. Ant. Novak-u, knjigovezi, in

„ „ J. Bohinc-u, spiritualu,

v Mariboru.

1—2